

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Мектепке дейінгі балалардың танымдық қабілеттерін мнемотехника арқылы дамыту

ЖАРИЯЛАНДЫ
22.12.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/173384/>

Салимова Залина Аркинжановна

Мектепке дейінгі балалық шақ – бұл баланың зияткерлік, шығармашылық және эмоционалдық қабілеттерінің қарқынды дамитын кезеңі. Осы кезеңде балалардың танымдық қабілеттерін дамыту ерекше маңызды. Танымдық қабілеттер – бұл баланың ақпаратты қабылдау, талдау, есте сақтау және қайта өндіру қабілеті. Қазіргі уақытта білім беру саласында баланың танымдық процестерін жақсарту мақсатында мнемотехниканың әдістерін қолдану тиімді болып саналады.

Зерттеудің өзектілігі

Баланың мектепке дейінгі кезеңдегі негізгі міндеттерінің бірі – әлемді тануға деген қызығушылықты дамыту және ақпаратты есте сақтау дағдыларын қалыптастыру. Бұл міндетті тиімді шешу үшін мұғалімдер мен тәрбиешілер баланың психофизиологиялық ерекшеліктерін ескере отырып, оқу процесін ойын түрінде ұйымдастыруы керек. Осы ретте мнемотехника әдістері заманауи педагогикалық құралдардың бірі ретінде қолданылады.

Мнемотехника: негізгі түсініктер және оның мәні

Мнемотехника (грекше «mneme» – есте сақтау және «techne» – өнер) – ақпаратты қабылдау және есте сақтауды жеңілдету үшін арнайы әдістер мен тәсілдер жүйесі. Бұл әдіс танымдық процестерді дамытуға көмектесетін арнайы техникаларды қамтиды. Мнемотехниканың негізгі

артықшылығы – ол күрделі ақпаратты қарапайым әрі түсінікті етіп құрылымдайды, бұл әсіресе мектепке дейінгі балалар үшін маңызды.

Мектепке дейінгі балалардың есте сақтау ерекшелігі олардың нақты бейнелер мен визуалды ақпаратқа негізделуінде. Сондықтан мнемотехника әдістері көрнекіліктерді, символдарды, суреттерді және рифмаларды пайдалану арқылы баланың танымдық белсенділігін арттыруға мүмкіндік береді.

Мектепке дейінгі балалардың танымдық қабілеттері

Танымдық қабілеттер мыналарды қамтиды:

1. **Есте сақтау:** Жаңа ақпаратты қабылдау және оны ұзақ уақыт есте сақтау қабілеті.
2. **Қабылдау:** Заттар мен құбылыстарды тану, олардың ерекшеліктерін анықтау.
3. **Қиял:** Заттар мен құбылыстарды елестету және жаңа бейнелерді құру.
4. **Ойлау:** Заттар арасындағы байланыстарды табу және қорытынды жасау.
5. **Зейін:** Ақпаратқа шоғырлану және оны талдау қабілеті.

Танымдық қабілеттерді дамытудың маңызды ерекшелігі – бұл дағдылардың күнделікті өмір мен ойын түрінде қалыптасуы.

Мнемотехниканың әдістері мен тәсілдері

Мнемотехниканы қолдану барысында келесі әдістер кеңінен қолданылады:

1. **Мнемокестелерді пайдалану:**
Мнемокестелер – белгілі бір ақпаратты визуализациялайтын суреттер немесе схемалар. Мысалы, «Жыл мезгілдері» тақырыбында мнемокестелер қолдану арқылы балалар әр мезгілдің сипаттамасын суреттер арқылы есте сақтайды.
2. **Ассоциацияларды қолдану:**

Балалардың ойында жаңа ұғымдарды бұрыннан таныс бейнелермен байланыстыру арқылы есте сақтауды жеңілдетуге болады. Мысалы, «күн» – «жарық» немесе «құстың ұясы» – «жылулық».

3. **Рифмаларды, тақпақтарды пайдалану:**

Балалардың есте сақтау қабілетін дамыту үшін өлеңдер мен рифмалар пайдаланылады. Бұл әдіс тілдік қорды байытуға да ықпал етеді.

4. **Көрнекі құралдармен жұмыс:**

Құм, сурет салу құралдары, түрлі-түсті қағаздар, кубиктер мен леги ойыншықтарын пайдалану арқылы танымдық белсенділікті арттыруға болады.

5. **Сюжеттік ойындар:**

Балаларға таныс оқиғаларға негізделген ойындар арқылы олардың қиялын, логикалық ойлауын және сөйлеуін дамытуға болады.

Мнемотехниканың мектепке дейінгі балалар үшін артықшылықтары

1. **Ақпаратты жылдам қабылдау:** Суреттер мен бейнелер арқылы ақпаратты жеңіл меңгеру.
2. **Есте сақтау қабілетін жақсарту:** Мнемокестелер мен схемалар есте сақтау процесін оңайлатады.
3. **Шығармашылық қабілетті дамыту:** Қиял мен ойлау қабілеті күшейеді.
4. **Балалардың қызығушылығын арттыру:** Ойын түріндегі әдістер балаларды сабаққа тартудың тиімді жолы болып табылады.
5. **Жүйелі түрде ойлау:** Балалар логикалық байланыстарды түсініп, қорытынды жасауға дағдыланады.

Педагогтарға арналған ұсыныстар

1. Мнемотехника әдістерін сабақ жоспарларына енгізу.
2. Көрнекілік құралдарын қолдану арқылы балалардың есте сақтау қабілетін арттыру.
3. Танымдық ойындарды ұйымдастыру.
4. Балалардың қызығушылықтарын ескере отырып, жеке әдіс-тәсілдерді таңдау.
5. Ата-аналарды баланың танымдық қабілеттерін дамыту процесіне тарту.

Қорытынды

Мектепке дейінгі балалардың танымдық қабілеттерін дамыту – бұл тек білім беру процесінің міндеті ғана емес, сонымен бірге олардың болашақ өміріне негіз болатын маңызды кезең. Мнемотехника әдістерін қолдану балалардың ойлау, есте сақтау, зейін және қиял қабілеттерін тиімді дамытуға ықпал етеді. Бұл әдіс білім беру процесін қызықты және өнімді етеді, сондай-ақ баланың шығармашылық қабілеттерін ашуға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. *Виготский Л.С. «Ойлау және сөйлеу». Алматы: Қазақ университеті, 1999.*
2. *Рубинштейн С.Л. «Жалпы психология негіздері». Мәскеу: Педагогика, 2004.*
3. *Назарбаева С.А. «Ұлттық тәрбие – ұрпақ болашағы». Алматы: Мектеп, 2014.*
4. *Құдайбергенова А.К. «Мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту». Астана: Ы.Алтынсарин атындағы ҰБА, 2017.*
5. *Фридман Л.М. «Дошкольная педагогика». Москва: Академия, 2010.*
6. *Махмутов И.А. «Танымдық әрекетті дамыту әдістері». Алматы: Білім, 2006.*
7. *Смагулова А.А. «Балалардың танымдық қабілеттерін дамытудағы заманауи тәсілдер». Алматы: Рауан, 2021.*

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.